

Justiitsministeerium
Kriminaalpoliitika osakond

Vangide tööhõive vabaduses: vanglas töötanud ja mittetöötanud kinnipeetavate võrdlus

Mari-Liis Liiv, Eerik Hanni

2006

Peamised tähelepanekud

Teoreetiline (välisriigid)

- Tööga hõivatus vähendab korduvkuritegevuse tõenäosust.
- Vanglast vabanenute tööhõivemäär on oluliselt madalam kui ühiskonnas keskmiselt.
- Vanglas tööga hõivatute vabanemisejärgne tööhõivemäär on kuni kaks korda kõrgem kui neil, kes vanglas ei töötanud.
- Vanglas spetsiifilisi oskusi nõudnud töid teinud kinnipeetavad on pärast vabanemist tööturul edukamad¹.
- Tööprogrammides osalenud noored ei ole pärast vanglast vabanemist tööturul eriti edukad.
- Vabanemisejärgset edukust tööturul suurendavad kompleksprogrammid, mis lisaks töövahendusele pakuvad vabanenutele sõltuvusravi, majutust jms.

Empiiriline (Eesti)

- 41% vanglas töötanud kinnipeetavatest tegi vabaduses tööd (59% ei teinud tööd).
- 31% vanglas mittetöötanud kinnipeetavatest tegi vabaduses tööd (69% ei teinud tööd).
- Vangid töötasid vabaduses aastas 3–4 kuud.
- Vangid teenisid vabaduses 3092 krooni (mediaan).
- Vanglas tööd teinud vangid teenisid vabaduses kuus 3614 krooni.
- Vanglas mittetöötanud vangid teenisid vabaduses kuus 3000 krooni.

Soovitused

- Toetada kinnipeetavate vanglas töötamist.
- Vähendada tööandjate/ettevõtjate eelarvamusi kinnipeetavate värbamisel (koostöös kolmanda sektoriga).
- Arendada välja tugiprogrammid, mis pikendavad endiste kinnipeetavate tööturul püsimist ning edaspidi arendada välja kompleksprogrammid kinnipeetavate integreerimiseks (nõustamine, tasemekoolitus – analüüsida, mis ametid on tööturul nõutud ning koolitada vastava ala spetsialiste (oht, et liigne spetsialiseerumine ahendab töötamise võimalusi); majutus, sõltuvusravi).

¹ Edukus = tööga hõivatus + sissetulek

Sisukord

Sissejuhatus, metoodika.....	4
I Teooria	4
1.1. Taust	4
1.2. Vanglas töötamine.....	5
1.3. Vabaduses töötamine.....	6
II Eesti olukord	7
2.1. Endised kinnipeetavad vabaduses.....	7
2.1.1. Töö leidmine.....	7
2.1.2. Palk	7
2.1.3. Vanglatöö tüüp ja palk	7
2.1.4. Vanglas oldud aeg ja palk.....	8
2.2. Kinnipeetavad kinnipidamisasutuses	8
Kokkuvõte.....	10

Sissejuhatus, metoodika

Analüüsi eesmärgiks on uurida, kas ja kuidas mõjutab kinnipeetavate tööga hõivatus nende käitumist (legaalsel) tööjõuturul pärast vanglast vabanemist: kas need endised kinnipeetavad, kes vanglas töötasid, leidsid vabaduses olles paremini töökoha kui need, kes ei töötanud. Analüüs on jaotatud kaheks osaks – esiteks antakse ülevaade Eesti ja välismaa uuringute tulemustest, seejärel tuuakse välja Eesti empiirilised andmed.

Empiirilises osas analüüsiti 2004. ja 2005. aastal vabanenud vange SPSS programmiga – vanglas töötanud kinnipeetavaid ja vanglas mittetöötanud kinnipeetavaid, kelle kohta saadi andmed vanglate infosüsteemist VANGIS (Maiken Mardim) ning Maksu- ja Tolliametist (MTA, Heidi Lillemägi ja Rain Rees) kinnipeetavate seadusliku töö kohta. Et välistada analüüsist palk, mis maksti kinnipeetavale vanglas olles, siis välistas MTA andmed nende endiste kinnipeetavate kohta, kelle eest sotsiaalmaksu ei makstud – sotsiaalmaksu seaduse § 4 kohaselt ei maksustata sotsiaalmaksuga summasid, mida makstakse kinnipeetavale². Kuna VANGIS-e ja MTA andmed ei ole 100% usaldusväärsed, siis tuleb tulemusi selles valguses ka tõlgendada. Tuleb arvestada, et osa endiseid kinnipeetavaid ei pruugi teha legaalset tööd, mille kohta oleks MTA-l infot.

I Teooria

1.1. Taust

Mitmed uuringud on kinnitanud seoseid indiviidi tööturuseisundi ja tema poolt kuriteo toimepanemise tõenäosuse vahel. Nii tõuseb indiviidi tööturuseisundi ebastabiilsusega (töötusperioodide tihe vaheldumine tööperioodidega) koos ka vahistamise tõenäosus ning palga kasvades väheneb kuriteo toimepanemise tõenäosus, samuti vähenevad reeglina seaduslike sissetulekute kasvades mitteseaduslikud sissetulekud (Uggen, Thompson 2003; Bernstein, Houston 2000; Western, Petit 2000; Sampson, Laub 1993).

Vanglast vabanenute poolt toime pandud kuritegude valdava enamiku moodustavad majanduslikest motiividest ajendatud rikkumised. Vabanenu toimetuleku- ja kohanemiskeskused kombineerituna varasemate kriminaalsete sidemete ja tuttavate meetoditega muudavad kuriteo toimepanemise otsuse langetamise lihtsaks. Retsidiivsuse vähendamisel on oluline, et vabanenule oleks tagatud esmased toimetulekuvahendid – näiteks töötasu. Tööhõiveseisundi ja kuritegevuse seosed ei ole siiski vaadeldavad vaid ühese vastastiku seosena. Korduvkuritegevuse vältimisel on oluline roll ka sellistel faktoritel nagu elukoha olemasolu ning uimastitega (ravi ja võõrutusprogrammid) ja tervishoiuga seotud probleemid (Solomon, Johnson, Travis, McBride 2004).

Retsidiivsuse vähendamise seisukohalt avaldub vabanemisjärgse tööga hõivatuse kasulikkus kolmel tasandil:

- individid – oskused, kogemused, uued rutiinid, uued sotsiaalsed sidemed;
- perekond – võimalus lähedasi rahaliselt toetada, seeläbi tugevneb sidusus pere ja sugulastega;
- ühiskond ja kogukond – maksutulude ja tarbimise kasv, teisalt ka turvatunde kasv ning kuritegevusest tekkinud kahjude vähenemine.

---

² Kui arvestada sisse ka see sissetulek, mida kinnipeetav on teeninud vanglas olles, ei kujune olukorrast objektiivne pilt, sest osa vange vabanes alles aasta keskel ja eelduste kohaselt võis samasse ettevõttesse tööle jääda, kus ta vangina alustas. Kinnipidamisasutuses teenitud palka aga ei saa arvestada vabaduses teenitud tulu hulka, eriti arvestades, et kinnipidamiskohas makstav palk on väiksem kui vabaduses teenitav palk, mis mõjutab keskmise palga arvestamist.

Endiste kinnipeetavate väljavaateid tööturul ahendab enamasti nende väike töökogemus ja madal haridustase, samuti tööandja eelarvamused kriminaalse minevikuga töötajate värbamisel. Sageli märgitakse ka ebastabiilset füüsilist ja vaimset tervises seisundit, mis ka ilma vanglaminevikuta seondub tööandja jaoks riskidega. Kõrgema kuritegevusega piirkondades on enamasti ka suurem tööpuudus ning pärast vanglast vabanemist tagasi pöördunutel on veelgi keerulisem tööd leida.

Tööandjate seas läbi viidud küsitlus tõi välja rea tähelepanekuid vabanenud kinnipeetavate tööle värbamise kohta (Holzer, Raphael, Stoll 2003a):

- tööandjad on valmis vanglast vabanenuid tööle võtma vastumeelsemalt kui muudesse riskigruppidesse kuuluvaid töötajaid;
- tööandjad on valmis vanglast vabanenuid värbama peamiselt ehitus- ja tootmistööle, kindlasti aga mitte müügi või teenindussektoritesse;
- tööandjate suhtumine olenes vabanenu poolt toime pandud kuriteo liigist ning vabanemisjärgse töökogemuse olemasolust (ei soovitud olla esimene tööandja kohe pärast vabanemist).

Eestis on leitud, et personalitöötajad eelistavad tööle võtmisel neid endisi kurjategijaid, kes töötasid vanglas viibimise ajal. Samuti eelistati kindla kvalifikatsiooniga inimesi. Üldiselt aga suhtutakse endiste kinnipeetavate värbamisse eelarvamuslikult. Vanglast vabanenu kahjuks räägib pikk vanglas olnud aeg, kuna nii jäädakse pikalt tööturust eemale. (Kallikorm 2003)

Endiste kinnipeetavate tööga hõivatus määr on reeglina märksa madalam kui ühiskonna keskmise, samas on varasemad uuringud jõudnud hõivemäära osas küllaltki erinevatele järeldustele, pidades seda kohati keskmisest veerandi, kohati aga isegi kuni kolmveerandi võrra madalamaks (Freeman 1992; California Department of Corrections 1997). Kõige efektiivsemaks meetodiks töö leidmisel on pere ja sõprade kaudu toimivad kontaktid tööandjaga, tööhõiveprogrammide tulemuslikkus on madalam. Endiste kinnipeetavate töötasu on väiksem võrreldes teiste samal tööol olevate töötajatega (Nelson, Deess, Allen 1999).

1.2. Vanglas töötamine

USA osariigi- ja föderaalvanglates moodustasid 2000. aastal tööks sobivad (puudusid tervislikud või julgeolekualased vastunäidustused) ligi 91% kinnipeetutest. Üle poole neist (53%) ka töötas osalise või täisajaga. Enamik ehk 81% töötavatest kinnipeetavatest oli hõivatud vangla majandustööl, 13% tööstuses (sellest 31% õmblustöö, 24% kontorimööbli valmistamine, 15% elektroonikatööd, lisaks veel autode numbrimärkide valmistamine ja muud metallitööd) ning 7% põllumajandusprogrammide kaudu. Sellist tööjaotust peetakse eelkõige kasulikuks vanglatele, kuid peamiselt lihttöid tegevad kinnipeetavad ei saa tööturul n-ö kaubaks minevaid lisaoskusi. Samas on töökogemuse ja tööharjumuse omamine kahtlemata plussiks ka vabanemisjärgses tööturukonkurentsis (Solomon, Johnson, Travis, McBride 2004).

Vangla tööprogrammide kasulikkust saab vaadelda kolmel tasandil:

- kasu vangla administratsioonile: vähendab tegevusetust ja sellega kaasnevaid riske (rikkumised, vägivald);
- kasu kinnipeetavale: tööharjumuse, spetsiifiliste tööalaste oskuste omandamine ning sissetulek, mis võimaldab toetada perekonda (Atkinson, Rostad 2003; Saylor, Gaes 1992);
- kasu ühiskonnale: vanglas töötanud või koolitusprogrammides osalenud satuvad vanglasse tagasi väiksema tõenäosusega kui vanglas mittetöötanud kinnipeetavad, samuti on neil suurem tõenäosus pärast vabanemist leida töökoht. Mitmed analüüsid on kinnitanud, et vanglasoleku ajal hõivatud leiavad pärast vabanemist tööturul ligi kaks korda sagedamini uue töö kui mittetöötanud (Canestrini 1993; Lattimore, Witte, Baker 1990; Saylor, Gaes 1992, 1999; Wilson, Gallagher, MacKenzie 2000).

Arvestades kinnipeetavate suurt arvu USA-s, on nende tööjõul ka mõju tööhõivele väljaspool vanglat (e vangide tehtud töö jätab mujal inimesi töötuks), seetõttu ei saa avalikkuse survele tööstuses hõivatud vangide arvu oluliselt suurendada. Näiteks on hinnatud, et kinnipeetavate täishõive korral langeksid palgad lihttööl umbes 5% (Kling, Krueger 2001). Ehkki Eestis ei ole kinnipeetavates tööturgu destabiliseerivat jõudu seni otseselt nähtud, on AS-iga Eesti Vanglatööstus (EVT) konkureeriv ettevõtte tõstatanud teema ajakirjanduses (Ranne 2004).

Peamiste probleemidena, miks ei saa kõiki kinnipeetavaid tööle rakendada, tuuakse reeglina välja:

- ruumikitsikus vanglas ja töö korraldamise kõrge hind;
- ebapiisav hulk erafirmadest partnereid pakkumaks mõtestatud tööd;
- kohalike elanike ja firmade vastuseis – tunnevad kinnipeetavates konkurente.

1.3. Vabaduses töötamine

Üldjuhul loetakse perioodi kohe pärast vabanemist endisele kinnipeetavale kriminaalse karjääri jätkamisel/mittejätkamisel kõige otsustavamaks. Esmasteks muredeks on elamiskoha ja töö leidmine ning suhete taastamine lähedastega. USA tööandjate seas läbi viidud uuringu põhjal on kõige lihtsam tööle saada mittevägivaldsete ja narkokuritegude eest karistatutel, kel samas puuduvad sõltuvusprobleemid ning kes on pärast vangistust juba töötanud (Holzer, Raphael, Stoll 2003b). Tähtsaks garantiiks tööandjale on endiste kurjategijate töövahendusega tegelevad organisatsioonid – suheldakse pikema perioodi vältel tööandja, töövõtja ja tema perekonnaga. Mõned vaheorganisatsioonid tegelevad ka narkotestimisega, abistavad sotsiaalteenuste taotlemisel, samuti pakuvad transporti, lapsehoidu, rõivastust ja toitu, et probleemid nendes valdkondades ei segaks töötamist (Welfare to Work Partnership 2000; Webster, Hedderman, Turnbull, May 2001). Üldreeglis on, et vanglas töötanud kinnipeetavad suudavad pärast vabanemist märksa kiiremini töökoha leida, samas on tulemuslikkus seotud ka vabanenu vanusega – noorte puhul ei pruugi tööprogrammides osalemine omada olulist mõju nende hilisemale edukusele tööturul. Vanglas saadud töökogemuse mõju on seotud motivatsiooniga töötada ja töökohta otsima hakata, noorte puhul on töötamise soov üldjuhul väiksem kui näiteks keskealistel.

Tööturul vabanenute võimaluste parandamiseks soovitatakse:

- tagada kinnipeetavatele vangistuse ajal nõustamine, haridusprogrammid (tasemeharidus, täiend- ja ümberõpe, kutseharidus), tööhõive;
- koguda vabanemissettevalmistuse käigus kokku vajalikud dokumendid (nt need, mis on vajalikud sotsiaalteenuste saamiseks, haridustõendid jne), praktiseerida tööintervjuuoskusi, juhendada, kuidas vabanenu oma vanglaminevikku tööandjale presenteeriks ning kuidas ja milliseid meetodeid tööotsingul kasutada;
- pakkuda järkjärgulist üleminekut vanglast vabadusse, kus muutuvad oluliseks enda valikud ja enesedistsipliin;
- pakkuda tuge kriitilistel vabanemisjärgsetel päevadel ja kohese sissetuleku leidmisel;
- pakkuda järelevalvega (kriminaalhooldusega) mitteseotud abi probleemide lahendamisel;
- pakkuda abi transpordi, tööriiete, lastehoiu, majutuse ja toiduga seoses;
- luua hästitoimiv võrgustik potentsiaalsete tööandjatega suhtlemiseks (pöörata tähelepanu vabanenutele sobivale asukohale ja kergele ligipääsule ühistranspordiga);
- tagada tööandjate rahulolu tihedate kontaktide ja valmiduse kaudu lahendada võimalikke probleeme;
- koordineerida töö ja järelevalve (kriminaalhoolduse) probleemivaba ühendamist;
- jälgida, et vabanenu säilitaks töökoha (stabiilsus tagab paremad võimalused edasiseks karjäärriks).

Vabanenu eduka tööturule sisenemise eelduseks on ka tema võime oma karjäär stabiliseerida ja töökoht säilitada. Näiteks New Yorgis tegutsev organisatsioon *The Centre for Employment Opportunities* (CEO) jälgib oma kliente aasta jooksul pärast töökohta leidmist. Enamikule nende poole pöördunud vabanenutele suudetakse leida töökoht, mille suudab ühe kuu jooksul säilitada 75%, kolme kuu möödudes 60% ja poole aasta möödudes vaid 38% tööandjatele vahendatud endistest kinnipeetavatest. Kusjuures CEO aitab kliente ka koolituse, majutuse, riietuse ja lapsehoiuga (Bushway 2003). Nagu eespool mainitud, parandab ka lühiajaline vabanemisyrgne töötamine endise kinnipeetava positsiooni tööturul ja parandab konkurentsivõimet.

II Eesti olukord

2.1. Endised kinnipeetavad vabaduses

2.1.1. Töö leidmine

Selgus, et need kinnipeetavad, kes olid vanglas olles tööd teinud, leidsid ka vabaduses rohkem tööd. Justiitsministeerium esitas MTA-le andmed 552 töötava ja 2642 mittetöötava vangiga kohta, kellest MTA andmetel maksti palka vastavalt 228 ja 811 isikule. See tähendab, et vabaduses olles töötas 41% neist, kes vanglas olles töötasid ja 31% neist, kes ei olnud vanglas tööd teinud (samas ei suudetud osa isikuid identifitseerida, nii et neid arve tuleb reservatsiooniga võtta).

2.1.2. Palk

Vabaduses töötasid endised kinnipeetavad 3-4 kuud sõltumata sellest, kas nad olid vanglas tööd teinud või ei. Keskmiseks palgamediaaniks kujunes kinnipeetavatel vabaduses 3092 krooni kuus (aastamediaan 9409). Vanglas töötanud kinnipeetavad teenisid vabaduses olles keskmiselt rohkem kui vanglas mittetöötanud kinnipeetavad. Vanglas töötanud kinnipeetavad teenisid 3614 krooni kuus ja vanglas mittetöötanud kinnipeetavad teenisid 3000 krooni (tabel 2).

Tabel 1. Vanglas töötanud ja mittetöötanud vangide vabaduses teenitud sissetulek (kroonides)

Töötamine vanglas	Mediaan	Keskmine
Töötas vanglas	3614	4377
Ei töötanud vanglas	3000	3722
Kokku	3092	3863

2005. aastal vanglast vabanenud kinnipeetavate palk oli mõnevõrra suurem kui 2004. aastal vabanenuil. 2005. aastal vabanenud teenisid vabaduses 3409 krooni ja 2004. aastal vabanenud 2697 krooni. Keskmiseks töötamise ajaks jäi mõlemal aastal 3–4 kuud.

2.1.3. Vanglatöö tüüp ja palk

Sisuliselt mingeid suuri erinevusi eri tüüpi tööd teinud endiste kinnipeetavate hilisema sissetuleku vahel ei olnud, olid vaid väikesed statistiliselt mitteolulised erinevused. Kõige enam teenisid vabaduses need endised kinnipeetavad, kes olid vanglas teinud abitööd (kõõgitöölised, sanitarid) – kuumediaan oli 5045 krooni. Keskmise järgi teenisid vabaduses kõige enam need, kes olid teinud lisaks majandustööle (koristaja, toidujagaja, katlakütja jm vangla vahendatavad tööd) kas muud lepingulist tööd (EVT vahendatavad tööd) või tootmistööd (õmbleja, puidu- ja metallitöötajad jms): 5084 krooni. Vahed miinimum- ja maksimumsumma vahel olid väga suured, ulatudes näiteks vanglas mittetöötanud endiste vangide puhul 75 kroonist kuni 45 009 kroonini.

Tabel 2. Vanglatöö tüüp ja palk kroonides

Vanglas tehtud töö tüüp	Inimesi	Mediaan	Keskmine	Miimumsumma	Maksimumsumma
Abitöö	11	5045	4651	200	11237
Majandustöö	33	2763	3683	320	14224
Muu lepinguline töö	128	3676	4586	145	37922
Tootmistöö	34	3579	3841	128	10404
Majandustöö + muu lepinguline v tootmine	16	3464	5084	557	17009
Ei töötanud vanglas	811	3000	3722	75	45009
Kokku	1033	3092	3863	75	45009

2.1.4. Vanglas oldud aeg ja palk

Hilisemas sissetulekus ei mänginud rolli ka see, kui pikalt kinnipeetav oli vangis olnud: olulisi erinevusi gruppide vahel ei olnud (tabel 3).

Tabel 3. Vanglas oldud aeg ja palk kroonides

Vanglas oldud aeg	Inimesi	Mediaan	Keskmine
Kuni 182 päeva	195	2685	3555
183–365	283	3146	4141
366–730	210	3102	3766
731–1096	114	3058	3960
1097–1827	113	3431	3832
1828 ja rohkem päevi	118	3479	3813
Kokku	1033	3092	3863

2.2. Kinnipeetavad kinnipidamisasutuses

Tabelist 4 on näha, milliseid töid kinnipeetavad vanglas tegid – kõige sagedamini (43%) kvalifitseerust vangide töö „muuks lepinguliseks tööks”. 20% vangidest tegi kinnipidamisasutuses kahte erinevat tüüpi tööd. Suhteliselt palju tehti ka majandustööd (13%) ning tootmistööd (16%).

Tabel 4. Vanglas tehtud töö tüübid

Töö tüüp	Näited	Arv	%
Abitöö	köögitööline, sanitar	27	5
Majandustöö	koristaja, toidujagaja, katlakütja jne tööd, mida vangla vahendab	68	13
Tootmistöö	õmbleja, puidu- ja metallitöötajad jne	82	16
Muu lepinguline töö	ülejäanud EVT vahendatavad tööd (ka abitööid ja tootmistööd vahendab EVT)	226	43
Teinud kahte tööd	kinnipeetav tegi kahte ülal loetletud tööd	107	20
Teinud kolme tööd	kinnipeetav tegi kolme ülal loetletud tööd	14	3
Kokku		524	100

Keskmiselt töötasid kinnipeetavad vanglas 6 kuud. Väiksem töötatud päevade arv ühe vangiga kohti oli 4 päeva ning pikim periood 651 päeva. Tabelist 5 on näha, et need, kes viibisid vanglas kauem, ka töötasid vanglas kauem. Näiteks need, kes oli vanglas kuni 182 päeva, töötasid seal keskmiselt 101 päeva, ning need, kes olid vanglas üle 1828 päeva, töötasid keskmiselt 241 päeva.

Samas olid minimaalselt ja maksimaalselt töötatud päevade arvud ühes grupis väga erinevad, ulatudes näiteks 1828 ja rohkem päevi vangis olnute grupis 4–626 päevani, mis mõjutab oluliselt keskmist näitajat – seetõttu on mediaan täpsem keskmist väljendav näitaja.

Tabel 5. Vanglas veedetud päevade arvu seos vanglas töötatud päevade arvuga

Vanglas veedetud päevi	Vanglas töötatud päevade arv				
	Keskmine	Mediaan	Arv	Miinumum	Maksimum
Kuni 182 päeva	101	90	32	32	385
183–365	130	117	121	4	487
366–730	197	182	140	7	644
731–1096	221	201	76	16	591
1097–1827	248	182	61	10	651
1828 ja rohkem	241	227	72	4	626
Kokku	191	153	502	4	651

Kokkuvõte

Vanglas veedetud aega vaadeldakse tänapäeval enamasti kui perioodi, mille jooksul on võimalus likvideerida puudujääke kinnipeetava hariduses, kutseoskustes ja töökogemuses. Kui töö ja haridus vanglas annab ka tööturul nõutud oskustepagasi, siis on vabanemisjärgne sulandumine ühiskonda enamasti valutum. Samas ei pruugi suure hulga kinnipeetavate hõivamine vangla haldustöödel pelgalt maksimaalse hõive nimel olulist efekti anda, sest vanglast saadavad lisaoskused on minimaalsed ning hariduse ja kutseoskuse lünki ei täideta. Vanglate tööhõive peaks keskenduma enam oskustööle, lihttööd võib tähtsustada küll tööharjumuse, -kogemuse ja uute rutiinide tekitajana, kuid pärast vabanemist on selle kasutegur tööturul konkureerimisel minimaalne. USA näite puhul rõhutatakse eriti vanglatööstuse vajadust leida endale partnereid erasektorist. Selle saavutamiseks soovitatakse muu hulgas vanglatele luua lisatasusüsteem, mis on seotud tööga hõivatud kinnipeetavate osakaaluga. Samas tuleb märkida, et USA vanglate tööstusprogrammidega hõivatud kinnipeetavate suhtarv on oluliselt väiksem kui EVT hõivatute arv Eestis (kuid ka kõik EVT pakutavad tööd ei nõua spetsiifilisi oskusi).

Lisaks tööhõivele vanglas rõhutatakse ka vabanemisjärgsete tugistruktuuride tähtsust, näiteks organisatsioonid, kes võtavad endise kinnipeetava pärast vabanemist oma hoole alla, organiseerivad talle esmavajalikud sotsiaalteenused ja tegelevad töövahendusega. Üldjuhul on selliste organisatsioonide tegevus vähemalt alguses edukas, st enamikule vabanenutele leitakse töökoht. Probleemiks on aga see, et töö ja selle eest makstav väike palk ei rahulda inimest ega päästa teda nn vaeslõksust. Rahulolematuse tõttu lahkub enamik töökohale vahendatutest töölt poole aasta jooksul. Seetõttu on sellised organisatsioonid hakanud järjest enam rõhku panema ka tööd toetavate teenuste pakkumisele eesmärgiga pikendada vahendatud töökohal töötamise aega. Eestis tugiüksused praktiliselt puuduvad, majutust pakkuvad organisatsioonid suudavad toime tulle vaid väikese osaga vabanenutest, kompleksteenuse pakkujad puuduvad aga hoopiski. Nii Briti kui ka USA analüüsid on kinnitanud, et kõige efektiivsemad vabanenute tööle vahendamisel on just kompleksprogrammid, mis lisaks töövahendusele on seotud ka sõltuvusraviga ning pakuvad majutust.

Eesti empiiriliste andmete analüüsi põhjal selgus, et need kinnipeetavad, kes olid vanglas olles tööd teinud, leidsid ka vabaduses olles rohkem tööd. Keskmiselt töötasid endised kinnipeetavad vaid kolmandiku aastast (3–4 kuud) ning nende keskmine palk jäi Eesti keskmisest umbes kaks korda väiksemaks, olles mõnevõrra suurem nendel, kes olid vanglas tööd teinud.

Kasutatud kirjandus

- Atkinson, Rostad (2003). Can Inmates Become an Integral Part of the U.S. Workforce? Paper prepared for the Reentry Roundtable, The Employment Dimensions of Prisoner Reentry: Understanding the Nexus between Prisoner Reentry and Work, New York, NY, May 19–20.
- Bernstein, Houston (2000). *Crime and Work: What We Can Learn from the Low-Wage Labor Market*. Washington, DC: Economic Policy Institute.
- Bushway (2003). Employment Dimensions of Reentry: Understanding the Nexus between Reentry and Work. Paper prepared for the Reentry Roundtable, The Employment Dimensions of Prisoner Reentry: Understanding the Nexus between Prisoner Reentry and Work, New York, NY, May 19–20.
- California Department of Corrections (1997). *Preventing Parolee Failure Program: An Evaluation*. Sacramento, CA: California Department of Corrections.
- Canestrini (1993). *Wallkill Optical Program Follow-Up*. Albany, NY: New York State Department of Correctional Services.
- Freeman (1992). Crime and the Employment of Disadvantaged Youths. In *Urban Labor Markets and Job Opportunity*, edited by George Peterson and William V. Roman. Washington, DC: Urban Institute Press.
- Holzer, Raphael, Stoll (2003a). Employment Barriers Facing Ex-Offenders. Paper prepared for the Reentry Roundtable, The Employment Dimensions of Prisoner Reentry: Understanding the Nexus between Prisoner Reentry and Work, New York, NY, May 19–20.
- Holzer, Raphael, Stoll. (2003b). Employer Demand for Ex-Offenders: Recent Evidence from Los Angeles.
- Kallikorm (2003). Vanglast vabanenute tööhõive võimalused. Tartu Ülikool. Bakalaureusetöö
- Kling, Krueger (2001). Costs, Benefits and Distributional Consequences of Inmate Labor. Working Paper #449. Princeton University Industrial Relations Section.
- Lattimore, Witte, Baker (1990). Experimental Assessment of the Effect of Vocational Training on Youthful Property Offenders. *Evaluation Review* 14:155–133.
- Nelson, Deess, Allen (1999). *The First Month Out: Post-Incarceration Experiences in New York City*. New York: The Vera Institute of Justice.
- Ranne (2004). Vangla võtab ettevõtjalt töö. *Eesti Ekspress* 30.09.
<http://www.ekspress.ee/viewdoc/55BF895BFAF20618C2256F1D00495463> (28.08.2006)
- Sampson, Laub (1993). *Crime in the Making: Pathways and Turning Points Through Life*. Cambridge: Harvard University Press.
- Saylor, Gaes (1992). The Post-Release Employment Project. *Federal Prisons Journal* 2(4): 33–36.
- Saylor, Gaes (1999). The Effect of Prison Employment and Vocational/Apprenticeship Training on Long-Term Recidivism. Washington, DC: U.S. Federal Bureau of Prisons.
- Solomon, Johnson, Travis, McBride (2004). *From Prison to Work: The Employment Dimensions of Prisoners Reentry*. Urban Institute Justice Police Centre. Washington DC.
- Uggen, Thompson (2003). The Socioeconomic Determinants of Ill-Gotten Gains: Within-Person Changes in Drug Use and Illegal Earnings. *American Journal of Sociology* 109:146–85.
- Webster, Hedderman, Turnbull, May (2001). Prison-based employment schemes. Findings 151. The Research, Development and Statistics Directorate. Home Office. London
- Welfare to Work Partnership (2000). *Member Survey: Taking the Next Step*. Washington, DC: The Welfare to Work Partnership.
- Western, Petit (2000). Incarceration and Racial Inequality in Men's Employment. *Industrial and Labor Relations Review* 54:3–16.
- Wilson, Gallagher, MacKenzie (2000). A Meta-Analysis of Corrections-Based Education, Vocation, and Work Programs for Adult Offenders. *Journal of Research in Crime and Delinquency* 37(4): 347–68.